

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**ITINERARI[I] || ITALIAE || RERVMQ. ROMANARVM || LIBRI
TRES ||**

Schottus, Franciscus

Antverpiae, 1600

De osculatione pedum Rom. Pontificis, & de leuatione, ac coronatione. XI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70633](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70633)

Stores Latini fuere Gabriel Faërnus Cremonensis, & Nicolaus Maioranus. quibus Pius IV. correctorem Græcorum librorum adiunxit, cui in singulos menses x. aureos attribuit.

DE OSCVLATIONE PEDVM
ROMANI PONTIFICIS.

CAP. XI.

Ex Iosepho Stephano, Episc. Oriolano.

Iure optimo à Romano Pontifice sandalia Cruce insignita gestari, & oscula pedibus eius à piis hominibus imprimi.

ROMANI PONTIFICES cum multa & dignitatis & glorię insignia à Constantino Magno accepissent, quibus per longa tempora culti sunt; *Vdones* quoque ex lineo candidissimo, ad pedes ornandos acceperunt; de quibus in actis S. Syluestri : *ἑδδοῖς τε τῶν ἐπὶ λευκοτάτῃ ἰδίῳν περὶ τὰ ποδῆματα χηῶσαι*, id est, *Vdones ex candidissimo lineo ad pedes, uti debere Pontifices*. Volebat enim Constantinus illos vel linteaminibus candidissimi coloris ornari, vel calceamenta candidissima deferre; more veterū Sacerdotum & Vatum, qui huiusmodi calceamentis utebantur; ut apud Herodianum lib. 5. legimus: Antonium more Vatum eius regionis vbi sacerdotioungebatur, calceos candidissimos ex lino gestasse. Hoc tamen compertum habeo, *Sandalia* Romani Pontificis aliquo ornatu vel signo peculiari, ab aliis omnibus, quibus Episcopi inter Missarum solemniam vtuntur, fuisse discreta: cum B. Antidius apud Segebertum anno 412. ex *Sandalio*, quo Ro-

manus Pont. erat ornatus, ipsum agnouerit. *Sandalia* verò inter insignia Pontificum enumerari, quibus ipsi in solemnibus sacrificio vtuntur; docet S. Bernardus epistola 42. & Innocentius III. epistola decretali ad Patriarcham Constantinopolitanum, Rupertus lib. 1. de diuinis officiis cap. 24. Iuo Carnotensis epistola 76. & sermone 3. de significatione indumentorum: Rabanus lib. 1. cap. 22. & Durandus lib. 3. cap. 28. aliique quàm plurimi.

Sed licet olim Pontifices hoc candidissimi ornatus genere vterentur, multis tamen ab hinc annis, eam consuetudinem intermissam fateri necesse est; cum iam lineata calceamenta frequenter in vsu Ecclesiae Romanae non sint, sed purpurea *Cruce* omnium ornamentorum preciosissimo intexta. Cuius rei duplex est caput; alterum populorum reuerentia, alterum Pontificum persona.

In primis Pontificum humilitas atque demissio hac vna in re maximè commendari debet, qui cum omnes populos communi voto, vt docuimus, ad suos pedes adorandos propensos agnoscerent, *Cruce Christi* osculationem potius quàm sibi ipsis, tantum honorem defert maluerunt, vt omnes Christianos benignè ad oscula pedum exciperent. Itaque vt expressam Christi imaginem referrent, & Saluatoris passionem in hominum memoriam redigerent, *crucem sandaliis* affixerunt, vt Christiani homines eos honores, quos debitos & necessarios Pontifici deferrebant, *cruce* perspecta, alacrius exhiberent. Meritò igitur Pontifex maximus, gentes quas ad ipsius pedes procumbere videbat, ad *crucem* Domini quam sandaliis impressit, osculandum traduxit; cum in totius Ecclesiae more, teste Nicephoro lib. 17. cap. 15. sit positum, non solum *crucem* venerationis causa osculis petere, sed etiam

etiam Christi & Sanctorum imagines capitibus
& faciebus admouere, vt refert Zonaras tom. 3.
in vita Theophili his verbis. παραλαμβάνουσα
τὰς ἁγίας εἰκόνας στήθεσσι καὶ προσκυβεῖν, καὶ
πρὸς κεφαλὰς αὐτῶν ἐπιτίθει, καὶ τὰς προσόψεις,
id est, assumebat sacras imagines colendas & ado-
randas, & capitibus & faciebus admouebat. Sed
de Crucis adoratione cum abundè multis in locis
Prudentius egerit, in Apotheosi hoc amplissimū
edidit testimonium.

— *Iam purpura supplex.*

*Sternitur Æneada Victoris ad atria Christi;
Vexillumq; Crucis summus dominator adorat.*

Et lib. 1. contra Symmachum, totius Senato-
rij ordinis exemplo, crucem adoratam memorat:
Christus purpureum gemmanti textus in auro,
Signabat labarum, clypeorum insignia Christus
Scripserat, ardebat summis crux addita cristis.

*Ipse senatorum meminit clarissimus ordo,
Complexusq; pedes Victoris, ad inclita stendo
Procubuit Vexilla iacens, tunc ille senatus,
Militis vlticis titulum Christiq; verendum
Nomen adorauit quod collucebat in armis.*

Signum verò sublime Romanorum in spe-
ciem crucis Dominicæ formatum, quod Impe-
ratorem Constantinum præcedebat, & à mili-
tibus & Senatu adorabatur, Labarum dictum
fuit: fortasse quia laborantibus aciebus subue-
niret: vel quia in eo deferendo exercituque lu-
strando, milites qui illud alternis vicibus ve-
herent, maximè laborarent: vt Paulus Diaco-
nus lib. 11. historiarum, & Nicolaus 1. ad con-
sulta Bulgarorum cap. 7. & 33. retulerunt, mo-
remque in deferenda & osculanda cruce vberius
enarrarunt. S. Paulinus Nolanus epistola 42.
cum de Christi Imperio ageret, ita habet.

*Hinc iam & potentes saculi curuant genu,
Deduntq; cervices Deo.
Regemq; Christum confitentur principes,
Et sceptrā submittant cruci.*

Nec modò *crucem* Principes adorabant, illi-
que sceptrā submittebant, sed etiam instrumen-
ta passionis Christi, quibus salutaris hostia Pa-
tri fuit immolata, demissius venerabantur; vt
S. Ambrosius in oratione de obitu Theodosij
refert: Ecce, inquit, clauus Christi in honore
est, & quem ad mortem impressimus, reme-
dium salutis est. Ferro pedum eius Reges in-
clinantur, Reges adorant, clauum crucis eius
diademati præferunt Imperatores, & Ariani
eius potestatem imminuunt.

Sed ex altero capite Romani Pontifices ex-
pressam Apostolici muneris imaginem prætu-
lerunt. Qui cum docendi vniuersum orbem
curam acceperint, & euangelizandi potestatem,
pedum quoque pulchritudine ornati sunt ad
pacem & euangelium deferendū, vt mundi &
perfecti, *crucis* virtute, in toto orbe decurrerent.
Quàm pulchri (ait Esaias) pedes euangelizan-
tium pacem, euangelizantium bona. Miratur
Propheta in quas terras euangelij præcones ab-
ierint, quàm ornatis pedibus incesserint, quos
Christus sua virtute abluisset; quanta lætitia
perfusæ gentes, ad quas Apostolici viri talibus
ornamentis insignes accesserant; vt non solum
illæ gratiam in nuncio atque euangelio esse ar-
bitrarentur, verum etiam totos pulchros ac spe-
ciosos agnoscerent, ad quorum vsque pedes Spi-
ritus sancti virtus crucisque gratia decurrisset.
Sciunt enim quædam externa pedum orna-
menta ad gratiam & venustatem apponere, &
spectantium conciliare animos, cum in eis nihil
indecorum & molle conspicimus. Ob quam
cau-

causam sponsus suam sponsam commendabat, quod in calceamentis suis pulcherrimi essent incessus, quod illa in euangelij præparatione, non per vagas & ancipites vias, in composito aut molli gressu, aut fractis passibus aberraret, sed cum decore maximo, & externo quodam pedum ornatu incederet. Tertullianus libro de Habitu mulierum, *cultum* appellat, qui in auro, & argento, & gemmis, & vestibus continetur: *ornatum* verò in habitudine partium corporis, quæ oculos trahunt, constituit. Vtrumque Apostolici viri, qui pacem cum Deo toti mundo conciliant, & euangelium pacis per legatos & epistolas quotidie euulgant, magna omnium admiratione assecuti sunt. Nam vt muneris maiestatem, & pedum decorem ostenderent, & se ad Euangelij prædicationem expeditos ac promptos indicarent, crucem calceamentis addiderunt, vt non à profanis rebus pulchritudinem pedum occupari, sed ex ipsomet officio & munere *cultum* & *ornatum* colligere viderentur.

Præterea omnium Christianorum fronti & pectori crux Christi infigitur; ne fidem erubescerent, vt ait Augustinus in Psal. 30. sed superato diabolo, trophæum in frontibus reportarent: Romani verò Pontificis pedibus imprimitur, vt crucis virtute fulctus, gressus nostros in viam pacis ducat ac muniat. Qui cum totius gregis Christiani ductor ac præceptor sit, oportebat quidem ne pedibus aliquò incurreret, aut laberetur; ne temerè ipse dux omnium lapsus, populum Dei in grauissimos errores precipitem ageret. Quare vt Pontifex hoc sacrosanctum priuilegium cruce Christi, in qua omnia mysteria & sacramenta omnia continentur, (vt ait Augustinus Serm. 19. de sanctis tom. 10.) sibi donatum ostenderet, pedes suos

Christi cruce fulciuit; ne ipse qui nobis viam monstrat, & nos qui eius vestigia sequimur, aliquam aberrationem haberemus. *Non enim dat Dominus sanctorum pedes in commotionem*, cum eorum animas seruet ad vitam, cum in eorum sanctitate, virtute, & exemplo vita salusque omnium Christianorum sit posita. *In commotionem*, inquit, *eis σάλον*, id est, in fluctuationem, ne omni vento doctrinae ferantur; sed immoti & stabiles, in pietate & vera religione persistant. *Seruat enim Dominus pedes sanctorum suorum*, vt cecinit Anna I. reg. 2. *Dirigit gressus*, vt ait Angelomus Monachus lib. I. commentariorum in libros Regum, *quia Dominus Apostolicos viros inter persecutionum scandala conseruat & tuetur*, vt omnes ad illorum pedes tuto accedant; iuxta illud Deuteronomij 33. *Qui appropinquat pedibus eius accipit de doctrina eius*. *A quibus omnia impedimenta terrenarum cogitationum expelli Dominus praecipit*, cum pedum puluerem excutere imperauit, ne praedicationis muneri impedimento forent; ne vlla haeretica prauitatis face inquinati, ad prauum laberentur opus, aut a recta ratione deflecterent.

Quae omnia cum a passione Christi habeant firmitatem, non abs re Pontifices, vt hanc mysticam intelligentiam significare viderentur, crucem pedibus impesserunt, iuxta illud psalmi 67. *Vt intingatur pes tuus in sanguine, lingua canum tuorum ex inimicis ab ipso*. Tunc enim pedes sanguine tinguntur, cum cruce Christi decorantur, tunc linguae canum ipso met sanguine imbuuntur, cum haeretici, more canum, vestigiis summi sacerdotis obuoluti pedes lambunt, veniam postulant, misericordiam exorant, & sandaliis impressam crucem osculantur.

Qui mos, vsque adeo verus & firmus est habitus,

bitus, ut nusquam Romanum Pontificem depictum, aut marmore expressum, aut ære ductum videas; quin etiam præter infulam & Sacerdotij ornamenta, crucem pedibus appictam ternas: ut ex imaginibus venerandæ vetustatis, quæ in basilicis Laurentiana & Vaticana multis abhinc annis depictæ sunt, constat.

Quare nostros recentiores facile deducitur in summo errore versari, cum hanc calumniam Romano Pontifici temere inurant. Nam si olim, ut ait Cyrillus in Iulianum tom. 3. ædium vestibulis cruces appingebantur, & cælitus missæ vestibus militum impressæ fuerunt, ut Nazianzenus oratione 2. in Iulianum retulit: Ecclesia etiam ut morituris opem ferat, sacrosancto signo crucis pedes notat: bestiarum item corpora, ut ait Seuerus, sanctus Rhetor, carmine *de mortibus boum*; & Chrysostomus in demonstratione quod Deus sit homo; *crucis* forma signantur domus, plateæ fori, sindones, promptuaria omnia, vestes denique, ut ait Leontius Cyprius lib. 5. contra Iudæos, hac nota pinguntur, ut statim Christi passionem in memoriam reuocemus. Quod ergo dedecus, quod probum Romanus Pontifex admitteret, quam turpitudinis notam, quem pietatis neglectum, cum sandaliis Christi sacratissimum signum inducit? Quod sanè non solum in memoriam redigit, quam primum pedes Pontificis cruce decoratos inspicimus, vanas terrenasque cogitationes esse calcandas, & futiles animi perturbationes, quæ pedum nomine exprimentur, affigendas cruci: verum etiam omnia, siue quæ in cælis siue quæ terra continentur, sacratissimo signo, in quo Dominus noster acerbissimos per tulit cruciatus, & amplissimum egit de hostibus triumphum, esse prosterneunda. Quod sanè nusquam alibi æquè ac modò verius experimur,

cum omnes ad Pontificis pedes ruant, & ad crucem osculandam, communi voto præcipientes ferantur.

IDEM

IO S. STEPHANVS
DE LEVATIONE, SEV
PORTATIONE ROM. PONT.

Cur Romanus Pontifex humeris deferatur.

NON est alienum, vt de *levatione Pontificis* differamus. Nam veteres rerum scriptores, vt aliquem in Regem vel Imperatorem electum significant, *levatum* dicunt; ita Claudianum loquutum arbitror:

Sed mox cum solita miles te voce leuasset.

Fuit verò id moris, non barbararum tantum gentium, sed ipsorum quoque Romanorum, vt quem Imperatorem facerent, eum in altum tollerent, & in humeros efferrent. Ammianus Marcellinus lib. 22. de Iuliano à Gallicanis militibus renunciato; *impositus, ait, scuto pedestri, & sublatus eminens, populo silente Augustus renunciatus, iuebatur diadema proferre.* Corn. Tac. lib. 20. *impositusque scuto, more gentis, & sustinentium humeris vibratus, dux eligitur.* De Gothis Cassiod. lib. x. Variarum epist. 31. *Indicamus parentes nostros Gothos inter procintuales gladios, more maiorum scuto supposito, regalem nobis consulisse, præstante Deo dignitatem, vt honorem arma darent, cui bella opinionem pepererant.* Ado Viennensis de Clotharij filijs scribens: *Sigibertum contra Chilpericum fratrem profectum à Fran-*
cis

cis more gentis, clypeo impositum, regem esse consti-
 tutum. Capitolinus in Gordianis: Propere ven-
 tum est ad oppidum Tysdrum, inuentusq; senex
 venerabilis iacens in lectulo, qui circumfusus pur-
 pura, humi se abiecit, ac detrectans eleuatus, &
 Imperatorem se appellari passus est. Herodianus
 lib. 7. Erat puer quidam infans ex Gordiani filijs
 natus, nomen aui referens, hunc submissis quibus-
 dam, afferri ad se iusserunt, qui cum domi ludi-
 bundum offendissent, impositum in humeros, per
 mediam ferebant multitudinem, plebi ostentantes,
 ac nepotulum Gordiani dictitantes, vocantesque
 eum nominatim, populo acclamante, & consper-
 gente puerum frondibus.

Eisdem quoque temporibus non modò princi-
 pes leuabantur, sed etiam Urbis præfecti, ut suum
 fastigium altiùs tollerent, carpento vehebantur;
 & eos iam aduentare, publica voce præconis de-
 nunciabatur. Symmachus lib. 1. precedebat præ-
 co, aduenire præfecturam ubique denuncians. Cas-
 siodorus lib. 6. form. 4. Carpento ueheris per no-
 bilem plebem, publica te voce comitantur; fauores
 gratissimi consona tecum voce procedunt.

Pontifices verò Romani qui in aterna Vrbe
 summam auctoritatem diuinitus gerunt, ut suam
 dignitatem ostenderent, olim vehiculis per vr-
 bem deferebatur, circumspectè vestiti, ut A. Mar-
 cellinus lib. 27. in Damasi & Ursicini contentio-
 ne, narravit: Neq; ego abnuo, ostentationem rerum
 considerans urbanarum, huius rei cupidos ob im-
 petrandum quod appetunt, omni contentione
 laterum iurgari debere: cum id adepti futuri sint
 ita securi, ut ditentur oblationibus matronarum,
 procedantq; Pontifices vehiculis insidentes, circum-
 spectè vestiti, epulas curantes profusas, adeò ut
 eorum

eorum conuiuia regales superent mensas. Quo planè tempore infelix ille Prætextatus iam consul designatus, cum Episcopatus amplitudinem consulatui prætulisset, homo quidem sacrilegus & idolorum cultor, solebat, vt ait Hieronymus epistola ad Pammachium, *Audens B. Papa Damaso dicere; facite me Romana urbis Episcopum, & ero potius Christianus.* Ex quibus verbis liquido constat, in vrbe, Romani Pontificis dignitatem, etiam principum virorum oculos pellexisse, cum omnes reipub. magistratus huic vni magistratui cederent: vt Cassiodorus lib. 10. per varias epistolas docuit.

Fuisse verò veterum sacerdotum morem, vt carpento ob muneris amplitudinem veherentur, auctor est Tacitus lib. 12. *suum quoque,* ait, *Agrippina altius tollere. & carpento capitolium ingredi, qui mos sacerdotibus, & sacris Druidibus antiquitas concessit, venerationem augebat foemina.* Id planè virginibus in vsu fuisse, liquido ex Artemidoro lib. 1. de Insomniis constat, & præcipuè Vestalibus, quæ comitatu & pompa ministrorum circumfusa lecticæ, publicè deducebantur: vt narrat S. Ambrosius lib. 1. epist. ad Valentinianum.

Romani verò Pontifices præter vehicula & carpenta, quibus publicè per urbem deferebantur, gestatoriam quoque sellam habuere; quam lecticarij homines suis humeris sustinebant.

Quod præter Euodij locum, in V. Synodo, vbi Apostolicæ confessionis sellam fuisse commemorat; ex ordine Romano vetustissimo, ante Gelasium papam conscripto, satis in aperto est; vbi sic egitur: *Cum verò ecclesiam introierit Pontifex, non ascendit continuò ad altare, sed prius intrat secre-*

secretarium sustentatus à diaconibus, qui eum susceperunt de sellari descendente. & alibi: Diacones eum descendente de sellario accipiunt obuiis, ut aiunt, manibus: ubi dum venerit, & in sella sua sederit, diacones salutato Pontifice egrediuntur de secretario. & alibi: Sellam Pontificis cubicularius laicus deportat, ut parata sit, dum in sacratio venerit. paulò post: Pontifex prius intrat in secretarium sustentatus à Diaconibus, qui eum susceperant de Sellario descendente, ubi dum venerit sedet in sella sua. Hæc eadem ordo Romanus multis in locis, & eisdem ferè verbis inculcat.

Quid verò sit *sellare*, licet à multis dubitatum hæctenus fuerit, credo tamen, ni fallor, huius vocis lucem inuenisse, cum in veteri Glossario hæc vox, ex Græco, aperta significatione explicetur. *διφρος*, *Sella*, *διφροφόρος*, *Sellarius*. Hæc Glossarium. *διφροφόρος* apud probatæ fidei auctores, ferentes *sellas curules* dicuntur, quemadmodum *διφρος*, apud Plutarchum in Galba, & in Problematibus Romanis, *sellam curulem* significat. In Etymologico Græco. *διφρος*, dicitur, *πρὸς τὸ δύο φέρειν*, quod à duobus deferatur: est *genus sella vel Regij throni atque consensus*, apud Menandrum, & Homerum. sic *διφροφόροι*, sunt illi qui *sellas curules* deferunt, ut moris erat apud Persas, teste Herodiano, apud quos ea gestationes in usu fuerunt, qua à duobus *lecticariis* fierent.

Constat igitur Pontificem maximum à *Sellariis*, id est, *lecticariis* hominibus per urbem, in *Sellari*, id est, in sella curuli insigni delatum fuisse, & ab eo descendente obuiis manibus, ut ait ordo Romanus, exceptum. Quod multorum Pontificum exemplis apertè demonstrari potest. Nam Stephanus I. ut refert Platina, & Francis-

cus Ioannetus cap. 90. humeris in Basilicam Constantianam, & inde Lateranam delatus est: Et Hadrianus II. Lateranensem Ecclesiam à clero & proceribus deportatus; vt habetur dist. 63. cap. *Cum Hadrianus secundus ad Romanum Pontificatum ab Ecclesia Dei genitricis Domina nostra qua dicitur ad praesepe, traheretur ad Lateranense patriarchium; certatim à clero & proceribus, & plebe deportatus est.*

Leo etiam VII. cum summus & vniuersalis papa Romanae Ecclesiae tertio fuisset acclamatus, ad Lateranense palatium, *secundum consuetudinem cum laudibus ducitur*, vt ait Liutprandus lib. 6. cap. 11. *& certo tempore, in Ecclesia S. Petri ad summum sacerdotium, facta consecratione attollitur.* Gregorius IX. gemmis auroque circumtectus, ad Lateranum ducitur.

Quod planè cuiquam mirum videri non debet, cum ab Esaia haec Pontificum celebris gestatio praedicta iam fuerit, cap. 49. *Et afferent filios tuos in vlnis, & filias super humeros portabunt.* ea quidem causa, quia in magno pretio à mundi principibus futuri erant Ecclesiae praesides, nec aliquod honoris, studij, officijque genus, ab illis praetermissum, quod Ecclesiae magistratibus consonum videretur. Accidit hoc ideo Pontificem in altum deferri oportere, vt populum ouesque Christi sibi creditas circumspicere, eisque sancta precatatione benedicere; & populi rursus illum in sublimi loco praesidentem commodè spectare, & ex vultu pastorem possent agnoscere: vt inde protestationem fidei conciperent maximam, quoties aspicerent Christi Vicarium, & Petri in eo quasi throno gloriae successorem.

I. D. E. M.

I D E M

D E C O R O N A T I O N E

R O M . P O N T I F I C I S .

Auream Coronam omnes principes, vt imperij maiestatem ostenderent, honoris causa capite gestarunt. Primum Dauid, qui ante Homerum & omnes veteres scriptores regnavit, coronam auream, vt lib. 2. Reg. cap. 12. legimus, talenti pondere, gemmis preciosissimis illuminatam, ex vrbe Ammonitarum, quam bello subegerat, gestandam sibi sumpsit. *Congregauit*, inquit Scriptura, *Dauid omnem populum, & profectus est aduersum Rabbath, cumq; dimicasset, cepit eam. Et tulit diadema regis eorum de capite eius, pondo auri talentum, habens gemmas pretiosissimas, & impositum est super caput Dauid.* Cyaxares Medorum Rex (vt scribit Zonaras tom 1.) filiam pulcherrimam ad Cyrum misit cum aurea corona, quam capiti imposuit, & totam Medicam prouinciam pro dote dicauit. Romani in triumpho *auream coronam* deferebant, vt Gellius est auctor: quod profectio absurdum videretur, cum historici omnes, lauro, Imperatorem qui triumphum agebat, redimitum & ornatum memorent; nisi nos Tertullianus in *Corona militis*, ab hac dubitatione eximeret: *Triumphus*, inquit, *laurea foliis struitur, aduersus lemniscis inauratur lamulis.* Plinius lib. 21. cap. 3. lemniscatas coronas siue radiatas, foliis aureis & argenteis constructas fuisse memorat. Zonaras tom. 11. triumphum pompam describens, duas coronas inter triumphandum gestari refert, *lauream vnā, quam victori*
bu

bus imponebant, auream alteram gemmis radiis-
que interpolatam, quam publicus minister, qui
eodem curru vehebatur, supra caput Imperatoris
tenebat; de qua Iuuenalis Satyra 10.

*Tantum orbem, quanto cervix non sufficit vlla,
Quippe tenet sudans, hanc publicus, & sibi consul
Ne placeat, curru seruus portatur eodem.*

Hanc verò radiatam coronam colori arcus
caelestis similem fuisse, vt diuinitatis specimen in-
dicaretur; auctor est Velleius Paterculus lib. 2. de
Octauio Cæsare loquens: *Aduentanti Romam
immanis amicorū occurrit frequentia, & cum in-
traret urbē, solis orbis super caput eius curuatus,
aqualiter rotundatusque in colorem arcus, velut
corona tanti mox viri capiti imponens conspectus
est.* Suetonius in Aug. cap. 94. *Videre visus est
filium mortali specie ampliore, cum fulmine &
sceptro, exuuiisque Iouis Opt. Max. ac radiata co-
rona super laureatum currum, bisseis equis can-
dore eximio trahentibus.* Plinius in Paneg. Ho-
rum unum si prestitisset alius illi iam dudum ra-
diatum caput, & media inter Deos sedes auro sta-
ret; aut ebore. Incertus auctor Panegyrici Ma-
ximiano dicti: *Trabea vestra triumphales, &
fasces consulares, & sella Curules, & hac obse-
quiorum stipatio, & fulgur, & illa lux diuinum
verticem claro orbe complectens, vestrorum sunt
ornamenta meritorum pulcherrima & augustis-
sima,* Latinus etiam Pacatus in Panegy. *Olim
seueri credidere maiores Castoras geminos alben-
ribus equis, & stellatis apicibus insignes, puluerem
eruoremque Thessalicum aquis Tyberis abluentes.*

Coronas etiam capitibus statuarum additas
fuisse, Ammianus Marcellinus lib. 17. de obelisco
loquens. *Ei sphaera superponitur abenea aureis
laminis.*

laminis nitens: qua confestim vi ignis diuini contacta, ideoq; sublata facis imitamentum, in figura areum ibidem in auro imbracteatū, veluti abundantanti flamma canentis. Ibidem lib. 25. Maximiani Statua Caesaris locata in vestibulo regia, amisit repente Spharam aneam formatam in speciem poli quam gestabat. Ex quibus planè testimoniis collegit Lazius lib. 9. Commentariorum Reipub. Romana, fluxisse apud maiores nostros morem illum, quo sanctorum imagines in templis cum solari corona formantur; præsertim cum iis radiatis coronis splendidiore appareant, diuinitatisque specimen oculis intuentium exhibeant. Sed licet curiosius inde petitam consuetudinem fingendi formandique radiatos sacrarum imaginum vertices, absurdum videri non debeat; magis tamen veritati consonum arbitror, ab ipso met lumine quo sæpe sanctorum facies enitebat, hanc consuetudinem descendisse; nam vt ait Abdias lib. 5. & Eusebius lib. 2. historię, sæpe Apostolos ingens lux circumfulsit vt eam nullus aspectus ferre posset, exemplo Moyfi, cuius facies ex Dei congressu fulgebat.

Ergo vt ad institutum regrediar, olim Persarum Reges tiaram rectam capite gestabant, quam *στέφανον νικητήριον* appellat Zonaras. Apud quos lex erat (vt ait Dion Chrysostomus oratione 1. de libertate & seruitute) vt capitalis esset is, qui eam sibi capiti imponeret. Gentium quoque sacerdotes coronas capitibus deferebant vt decus illud ostenderet, quod maximè ad sacerdotij præsidium splendoremque spectare videretur. Vnde veteres admirati sunt sacerdotem Comanorum in Ponto, cui, vt à Strabone litteris proditum est, maximus secundum regem honos habebatur, & regium

regium diadema gestare licebat. Præterea in Emesa vrbe Phœniciaë, sacri viri qui sacerdotio fungebantur, tunicas intextas, manicatas, ad talos vsque demissas deferebant, & capite coronam pretiosorum lapidum, variegatis coloribus fulgentem, honoris causa gestabant. Quem ornatum Antoninus Cæsar, qui ex Solis sacerdote, militis turba, Imperator Romanorum electus est, inter serias grauesque causas retinuit, vt Herodianus lib. 5. restatur: *Antoninus Casar ex Syria profectus, Nicomedia hiemauit, & statim cultum patris numinis celebrare cepit: purpura auroque redimitus, coronas sustinens ad tiaræ modum, auro, lapillisque preciosis insignitas, forma habitus inter Phœnicum stolam, & Medorum amictum.* Postea verò Constantinopolitani Imperatores inter triumphandum, hoc ornamentum genus vsurparunt, quod *tuphum* dixerunt, vt in vita Basilij Porphyrogeniti legimus. κατήγαγε Σελαμβον ἡγεεῖ οὐδίας, ἢ ἑὺφω καλεῖ, id est, *Triumphum duxit tiaræ rectæ, quam illi tuphum appellant.* Sed illud nonnulli recentiorum *Calyptram* dicunt, auctore Nicephoro Gregora lib. 6.

Nostri verò Pontifices maximi, cum duplicem personam sustineant, duplici etiam, dignitatis causa, corona ornantur, vt Innocentius I I I. Serm. 3. de coronatione Pontificis, confirmauit: *Ecclesia sponsa non nupsit vacua, sed dotem mihi tribuit absque precio preciosam, spiritualium plenitudinem, & latitudinem temporalium: magnitudinem, & multitudinem utrorumque.* In signum spiritualium contulit mihi mitram: (loquitur enim de se Innocentius Papa) *in signum temporalium, dedit mihi coronam, mitram pro sacerdotio, coronam pro regno, illius me constituēs*
in vi-

in vicarium, qui habet in vestimento, & femore suo scriptum, Rex Regum & Dominus dominantium.

Sed age nunc de *mitra*, & de *regia corona* aliquid dicamus, ut quantum Ecclesiasticis moribus hæc ornamenta accommodata videantur, breuiter explicemus.

Mitra igitur apud Suidam, ἀναδίσμη κεφαλῆς, capicis redimiculum dicitur, & l. 28 ff. de auto & argen. legat. ut explicat Brissonius. Apud Eusebium lib. 2. cap. 1. πέταλον, siue lamina nominatur, qua Iacobus frater Domini ornatus est, quam primum ab Apostolis in Episcopum Hierosolymitanum fuit consecratus. Quod planè ornamentum genus licet ab Aaron, & eius filiis originem duxerit, postea tamen in ecclesiam transfatum est, ut eo omnes omnium ferè nationum Episcopi vterentur. Polycrates Ephesinus laminam gestauit, ut ait Eusebius lib. 3. cap. 31. cum Ephesi sacerdotio fungeretur. Alij quoque Pontifices omnia ferè sacerdotum veterum ornamenta, talarem tunicam, stolam seu ποδήρεα, cælestem gloriæ coronam, hoc est, *Mitram*, apud Eusebium lib. 10. cap. 4. gestabant, ut ornatiores & insigniores apparerent, & de iis plura Amalarius Rabanus, & alij grāuissimi auctores docuerunt.

Sed hæc quidem quæ de *mitra* dicuntur, multorum hominum consensione recepta ac comprobata sunt; quæ verò de *regno* seu *regia corona* explicari debent, nonnullis sunt tenebris inuoluta, quæ pro ingenij tenuitate dissoluam.

Primum igitur omnes communi sententia existimant, hoc ornamentum genus, à Constantino Magno originem duxisse, ut ex actis B. Sylvestri colligitur. Quam sententiam omnes Pontifices ample-

amplectuntur, ut Leo IX. epist. aduersus presumptionem Michaelis cap. 13. & Innocentius III. serm. I. de B. Syluestro confirmavit: *Constantinus secedens Byzantium, coronam capitis sui voluit B. Syluestro conferre, sed ipse pro reuerentia clericalis corona, vel utilitatis causa, noluit eam portare. Veruntamen pro diademate regio utitur auri Phrygio circulari: & paulo post: Romanus itaq; Pontifex in signum Imperij, utitur regno, & in signum Pontificij, utitur mitra; sed mitra semper & ubique utitur, quia Pontificalis auctoritas est prior, & dignior, & diffusior quam Imperialis.* Arbitror tamen coronam illam, siue diadema quae sola cingebat tempora (cuius Plutarchus in vita magni Pompei meminit, & in vetustissimis numismatibus exprimitur,) ob reuerentiam clericalis coronae à Syluestro Pontifice reiectam fuisse; cum dedecus videretur, raso capiti diadema imponere, vel apertum & ad cutem vsque detonsum, vitta purpurea cingere. At verò Syluester Pontifex *Phrygium circulare*, gestandum sibi sumpsit, id est, Phrygiam tiaram, ut Iuuenalis Satyra. 6. ait.

Et Phrygia vestitur bucca tiara.

Vel illud ornamētum ex Phœnicia, vel ex Phrygia vsurpatum, amborum enim idem erat ornatus; quia Phryges, ut Herodianus est auctor, à Phœnicibus origenem duxerunt. *Phrygium* enim ornamētum acu depictum dicitur, & *Phrygia* vestis picta, eiusque artifices *Phrygiones* appellantur, apud Non. Marcellum. Hoc verò *Phrygium* ex auro confectum, circularique forma praeditum, idem cum *tiara resta* est, ut ex eisdem S. Syluestri actis, tanquam ex certissimis tabulis, constat. Nam cum omnia ornamenta enumerasset Imperator,

quae

quæ dono contulerat Pontifici Syluestro, & in Phrygiæ vocem incidisset, fortasse multis obscuram, eam explicauit, vt omnibus innotesceret, de qua re eloqueretur. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ Φρύγιον τῆς Ἰσθμίου καὶ λυσιπύργου ἢ τῆς μίτρας μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπὶ τῷ ἄνω μίτρῳ, τὸ λῶρον ὁπερὶ αὐτῶν τὸ βασιλικὸν ἀεικύνειν αὐχένα, Similiter, inquit, & Phrygium, nempe tegmen capitis siue mitram; atque superhumere, nempe Lorum quod imperatoris collum solet obnubere. Ergo constat mitram dictam fuisse Phrygium, & à Loro distinctam; cum mitra propria Phrygium esset, vt poeta:

Et tunica manicas, & habent redimicula mitra.

Sed codex quidam Latinus satis vetustus habet, *Pileum, vel mitram, Phrygium: nec non & superhumere, videlicet lorum.* vt notat Aug. Eugubinus de donatione Constantini.

Theodorus Balsamon has voces parum distinguens, multis errandi ansam præbuit. Qui cum *Phrygium & lorum* obscure confunderet, nescio quam inde recentiores opinionem excogitarunt de *pallio*, quo Archiepiscopi, Rom. Pontificis auctoritate, induuntur; quasi Phrygium idem esset cum pallio & loro: quæ minus aptè videntur conuenire historię, quam Nicephorus lib. 14. cap. 34. de B. Cyrillo cōscripsit. Est enim lorum idem fortasse cum stola & pallio, quod Alexandrini Patriarchæ ex collo defuncti accipere consueuerant, vt narrat Liberatus cap. 20. sui Breuiarij, & Ant. Augustinus in Epitome Iuris veteris lib. 2. tit. 3. *Phrygium* tamen nihil quicquam commune habet cum pallio; vt ex veteri pictura S. Cyrilli Alexandrini, qui Phrygiū à Cælestino acceperat, luce clarius perspicitur.

Alij auctores non ad Constantinum, sed ad Clodo.

Clodouem huius *corona* originem reuocant, vt ex Segeberto Anno Domini 550. colligere contendunt. *Clodoueus* rex, ait Segebertus, ab *Anastasio* Imperatore codicillos de consulatu, & *coronam auream cum gemmis*, & *tunicam blacteam* accepit, & ea die *consul*, & *Augustus* appellatus est. Ipse verò Rex misit Romam S. Petro *coronam auream cum gemmis*, qua regnum appellari solet.

Aimoinius lib. 1. capite 24. idem prorsus affirmat, & Anastasius bibliothecarius sub Hormisda Pontifice, multa dona B. Petrum accepisse testatur. Apud quem Constantinum 11. Pont. Max. Anno 766. in S. Petro coronatum legi, & Philippum 1. Papam, eodem anno, consecrationem & coronationem accepisse. Sed veteres scriptores *consecrationis* nomine coronationis ritum amplectuntur: nam cum multi Carolum Magnum in Imperatorem consecratum referunt, cum populi applausu *coronatum* fuisse significant, & sub ea voce, etiam coronationis ritum intelligunt. Vnde facile colligi poterit, coronationem Pontificis à priscis temporibus originem duxisse: cum anno 683. sub Agathone 1. & Benedictio 11. fuerit abrogata consuetudo, qua pecuniam pro consecratione Pontificis dare, vel assensum consecrandi & coronandi ab Imperatore expectare oportebat. Eugenius 11. anno 824. 11. Kal. Iunij, coronatus est. Benedicto anno 855. corona imposita. Formosus 1. papali corona, anno 891. insignitus. Sed post Clementem 11. anno 1044. auctore Panuino, omnes Pontifices coronationis insignia acceperunt: vt inde verissimè ab Isaia cap. 61. vaticinatione prædictum agnoscamus, sacerdotes *vestimentis salutis indutos*, & *quasi sponso coronatos* fuisse. Quem locum aperte Aquilatacuntulit, *ἵσθησθε τοὺς ἑσθλούς*, id est, eum *con-*
stitui-

stitutum esse Pontificem, qui in ea sacra dignitate coronam capite deferret. Erit, inquit, cap. 12. in die illo, vocabo puerum meum Eliachim filium Elchia, & induam illum stola, & coronam dabo ei. Corona symbolum est Imperij, stola signum œconomix, quæ varia est in domo Domini. Subiūgit Propheta ex interpretatione Eusebij, Imperium & œconomiam tradam in manus Eliachim, vt cum omni auctoritate & potestate præesset Pontificatui, in regno Iuda. Sic in Apocalypsi cap. 14. Filius hominis corona aurea insignitus, nube innixus apparuit. & cap. 19. Verbum Dei equo albo insidens, & multis diadematis (quibus se suosque coronaret) decoratus visus est à Ioanne; ea quidem causa (vt ait Anselmus) quia ob summam sapientiam, quæ per aurum exprimitur, victoriam de omnibus reportauit, & suo fidei Imperio subegit. Sic etiam Pontifex maximus, qui omnibus auctoritate præest, gentes, populos, tribus, & nationes sua auctoritate subiecit; vt Christi potestati subiugaret. Qua de re merito triplicem coronam capiti aptauit Pontifex maximus, vt se aliis regibus gloria, auctoritate, rebus gestis, superiorem ostenderet.

Post omnes Pontifices, nostro seculo Paulus 11. qui maximè ornamenta Pontificia excoluit, Regnum gemmis, auroque distinctum mirum in modum decorauit, cum omnibus aliis dignitate antecederet. Quare vt meo munere defunctus videar, Cæsar Costa (lib. 1. Variarum ambiguitatum cap. 3.) solùm huius rei veritatem per transennam aspexit. Nā neq; triplex Corona à tribus illis, quas ipse existimat, causis duxit originem, neq; ad tituli mysticam significationem reuocari debet: cum hæ omnes parū ponderis & auctoritatis obtineant apud eos qui veritatē inquirunt.

STE-